

Vyvedení z Egypta a jeho slavení

Původ materiálu

Lenka Ridzoňová

Pořadí v lekci

41

Téma

Vyvedení z Egypta, hod beránka a naše Velikonoce.

Cíle

- Děti si uvědomí souvislost židovských a křesťanských Velikonoc.
 - Děti Velikonoce (nějaké velikonoční jídlo) ochutnají.
 - Děti přemýšlejí nad údělem poutníků.
-

Pro učitele

Poznámky k příběhu

Vyvedení z Egypta, exodus je základní a formující židovskou zkušeností. To hlavní, co Bible říká o Bohu Izraele, je to, že vyvedl lid z Egypta.

Také proto se každoročně vyvedení připomíná, resp. zpřítomňuje při svátku pesach. Nejde jen o připomínání dávné události, ale o vyznání a utvrzení víry, že Hospodin nás vysvobozuje i dnes. V liturgii, při slavení svátku se vzpomínka aktualizuje.

Slavení velikonočního beránka je nejstarší a nejzákladnější bohoslužebný úkon Izraele. Připomíná vysvobození z Egypta, událost, kterou byl Izrael ustaven jako lid a k níž se stále vracel.

Pro tento svátek jsou stanovena přesná pravidla.

Sejde se rodina, případně se přizvou sousedé, aby bylo lidí dost na jednoho beránka.

Měsíc, kdy se hod beránka slaví, je prvním v roce, začátkem měsíců.

Co se jí

Beránek. Zvíře bez vady, roční samec, na rodinu jeden. Maso se upeče na ohni, vcelku, musí se sníst, zbytek (kosti, vnitřnosti) se spálí. Krev se použije na označení dveří. K potření dveří se použije svazek yzopu.

Svátek se jmenuje hebrejsky pesach. To slovo znamená jít kolem (okolo), dá se přeložit i přeskočit. Když bude Hospodin v noci procházet kolem a pobíjet prvorozené, v domech označených krví nezasáhne, přeskočí je. Je to svátek přeskočení, neboť Hospodin přeskočil.

(Pozn.: pesachový beránek se u příležitosti tohoto svátku nezabíjí už od posledního zničení Chrámu s r. 70. Beránek směl být totiž obětován jen v chrámu. Nicméně kost s pečeným masem je součástí hostiny. Až dosud zabíjejí na Velikonoce beránka Samaritáni na hoře Garizim, kde stával jejich chrám.)

Dále se jedí nekvašené chleby. V Ex 12,15–20 je popsán původně samostatný svátek nekvašených chlebů. Chleba je nekvašený jako připomínka toho, že Izraelci odcházeli z Egypta ve spěchu, nebyl čas nechat těsto vykynout.

K jídlu patří ještě hořké byliny, které připomínají hořký úděl otroků v Egyptě.

Při slavnosti Pesach je důležitý rozhovor. Syn (dítě, nejmladší účastník hostiny) se ptá, proč se svátek slaví. (Ex 12,26) Jako odpověď se převypráví příběh o vyvedení z Egypta a jí se předepsané jídlo. I pro samotné jedení jsou pravidla: budete mít přepásaná bedra, opánky na nohou a hůl v ruce. Jí se ve chvatu. (Ex 12,11) Připomíná se tak rychlý odchod.

Poslední egyptskou ranou je smrt prvorozených. Prvorození měli v Izraeli zvláštní postavení. Patřili Bohu. Podobně i v jiných národech prvorození patřili božstvu, někdy mu byli i obětováni. Smrt prvorozených byla ohrožením budoucnosti národa, zde Egypta. Domům, které byly označeny krví beránka, se smrt prvorozených vyhnula.

Krev. Krev je ve SZ nositelkou života. Proto je důležitá v rituální oblasti, má hlavně funkci v očišťování a posvěcování. Na veřejích dveří při pesachu očišťuje a posvěcuje příbytek a zároveň ho vyděluje z okolí, které je nečisté. Ničivá síla bude mít moc jen nad nečistým.

Křesťanské Velikonoce

Ježíš byl ukřižován na židovské Velikonoce. Křesťané přijali za svůj Starý zákon a podobně i Velikonoce.

Ježíšovou smrtí a vzkříšením jsou Velikonoce přeznačeny. Pro křesťany se stávají hlavním křesťanským svátkem. O Ježíši se mluví jako o Beránku, který je obětován pro záchranu lidí.

Ježíš slavil s učedníky velikonoční večeři a přitom mluvil o chlebu jako o svém těle a o víně, které se pilo po večeři, jako o své krvi.

O Ježíši Kristu se mluví jako o Beránku Božím. (J 1,29.36; Sk 8,32 — citát z Iz 53,7n; 1 P 1,19: Vykoupeni jste ne zlatem..., ale drahou krví jakožto Beránka nevinného a neposkvrněného, Krista).

Úskalí

Zabití prvorozených Egypta — ve SZ se častěji setkáme se smrtí nepřátel. Některé žalmy smrt nepřátel opěvují (třeba Žalm 136 zpívá o porážce nepřátel, která je důkazem Hospodinova milosrdenství). Zabití prvorozených byla poslední rána, po které už egyptský faraon dal svolení, aby Izraelci odešli. Světová mocnost Egypt konečně poznává, že není všemocná. Naopak bezvýznamný národ otroků je zachráněn. Hospodin nazývá Izrael svým prvorozeným synem a zachraňuje ho. (Ex 4,22)

Odkazy

Vries, Tinie de: *Tím vše zaříná*. Ekumenická rada církví v ČSSR, 1989.

Deurloo, Karl A.: *Exodus a exil*. Benešov: Eman, 2007.

Heller, Jan: *B?h sestupující*. Praha: Česká biblická společnost / Kalich, 1994.

Tetzner, Annika: *?ervená stuha. Terezínské ghetto o?ima dít?te*. Praha: Portál, 2011.

Stern, Marc: *Svátky v život? žid?*. Praha: Vyšehrad, 2002.

Freitingerová, Lenka: *Hod Beránka a vyvedení z Egypta*. Dostupné z <http://goo.gl/ja7wFx>.

Pro děti

Pro předškolní děti

Rozhovor o stěhování, uprchlících a nekvašeném chlebu.

(V tomto rozhovoru je důraz na nekvašeném chlebu; ve zpracování příběhu pro starší děti je důraz na beránkovi.)

Stěhovali jste se někdy? Jak se člověk stěhuje? Pěšky? Autem, nákladákem...? Víte, kdo je to uprchlík? (Můžeme dětem ukázat nějaké obrázky.)

Kdybyste se měli do večera sbalit a připravit si do jedné tašky věci, které si vezmete, co by to bylo?

Možná by to bylo maličko podobné tomu, jak Izraelci odcházeli z Egypta. Byli tam jako otroci, museli hodně pracovat a přitom byli chudí. Moc vlastních věcí asi neměli. Faraon je nechtěl pustit, aby z Egypta odešli, ale...

K tomu se dnes dostaneme.

Pečete někdy doma chleba nebo buchty? Víte, jak se musí těsto nechat vykynout? Umíchá se třeba ráno a teprve večer můžete dát chleba do trouby upéct. Kdybyste ho dali do trouby moc brzo, splaskne, bude tvrdý a nebude vám chutnat.

Podobně jako pečeme chleba teď, se pekl už kdysi dávno, lidé znali kvásek, věděli, že těsto potřebuje čas, aby vzešlo.

Ale jednou spěchali, a tak chleba vykynout nenechali. Roznesla se zpráva, že faraon Mojžíšovi konečně řekl, že izraelští otroci mohou odejít z jeho země pryč.

Připravte se na cestu, vzkázal Mojžíš všem. Půjdeme už tuto noc.

Když se člověk chystá na dalekou cestu nebo se stěhuje, většinou se na to dlouho připravuje.

Ale někdy se musí odejít narychlo. Takhle se to dověděli Izraelci.

Poslední jídlo tady v Egyptě a v noci vyrazíme. Poslední jídlo měli všichni stejné. Upekli maso beránka a k tomu jedli chlebové placky. Narychlo udělané z těsta, které nenechali vykynout. Při jídle už byli oblečení na cestu, u dveří stály sbalené pytle s věcmi, které si vezmou. Rychle se najedli, sehnali ovce a kozy, které berou s sebou, a vyšli.

Byla noc, tma, ale těšili se, že už nebudou otroci.

Na tohle poslední jídlo před cestou budou pořád vzpomínat. Vždycky přitom budou jíst beránka a chleba, který se nenechá vykynout. A budou děkovat Pánu Bohu, že už nejsou

otroci.

Pomůcky: obrázky uprchlíků; pro ilustraci batoh nebo tašku — co by se mi do takového batohu vešlo, kdybych musel dneska večer opustit domov? nekvašený chleba — můžeme upéct nebo koupit.

Pro mladší děti

Otázka: Víte, proč slavíme Velikonoce? A Vánoce? Jaké jiné svátky ještě slavíme?

Navštívíme židovskou rodinu, která slaví Velikonoce. Kolem stolu sedí několik dětí, rodiče, dědeček s babičkou a dva sousedé. Stůl je prostřený, v místnosti voní pečené maso. Chystá se hostina. Proč?

Nejmladší chlapec vstane a jde k dědečkovi. Co je to za hostinu, dědečku?

Všichni se na dědečka dívají a on začíná vyprávět.

Už je to dávno, byli jsme otroky v Egyptě. Hospodin poslal Mojžíše a Árona, aby nás z té země, z otroctví vyvedli ven. Faraon ale nesouhlasil. Byli jsme dobří otroci a on potřeboval cihly, které jsme vyráběli. Nepustím vás, Mojžíši.

Několikrát se Hospodin snažil faraona přesvědčit. Naposled se to stalo takhle: všem Izraelcům Mojžíš s Áronem řekli, ať připraví hostinu. Podobnou, jako máme teď tady. Vezmete jednorozčného beránka, zvíře bez vady, žádné postižené, Pánu Bohu patří jen to nejlepší. Sejdete se společně jako velká rodina, třeba ještě s nějakými sousedy — jako jsme tady teď společně my — a maso upečete. Vcelku. Do krve z beránka namočíte větvíčku yzopu a tím potřete dveře domu.

Proč máme natřít dveře krví?

V tuto noc se Hospodin chystá přesvědčit faraona, aby nás konečně pustil. V Egyptě zemřou všichni prvorození synové. Jenom v těch domech, které mají dveře potřené krví, nikdo nezemře. Krev beránka bude znamením, aby se smrt domu vyhnula.

K masu budete jíst chleby a hořké byliny.

Dneska máme jiný chleba než jindy, říká chlapec.

Dneska máme chleba nekvašený. Celá ta noc, kdy jsme připravovali beránka a chystali se k odchodu, byla ve spěchu. Rychle se muselo udělat těsto a nebyl čas nechat je vykynout.

Proto se jí chleba nekvašený, bez kvásku.

A proč ty byliny? Ten divný hořký salát?

Tím si připomínáme, že nám v Egyptě bylo zle, hořko.

Ale dědečku, to všechno se přece stalo už hrozně dávno. Ty si to pamatuješ?

Nebyl jsme tenkrát v Egyptě. To už je opravdu dávno. Ale... ono se to přece děje zase znova.

Jak se to děje znova? Vždyť nejsme v Egyptě.

Nejsme v africkém Egyptě. Ale taky jsme v něčem jako otroci. Máme z někoho nebo něčeho strach, nejsme svobodní, něco nás svazuje... a Hospodin, který tenkrát vyvedl lidi z Egypta, tak vysvobozuje i nás teď.

A dědečku, znáš tu rodinu křesťanů na konci ulice? Ti taky slaví takovouhle hostinu? Slaví. Podobnou. Oni si přitom připomínají, že o Velikonocích byl ukřižovaný Ježíš. Říkají, že on je jako ten beránek. Že jeho krev je jako ta krev, kterou se potírají dveře, aby byli lidi v domě zachráněni.

Hry, aktivity

- Až budu odcházet z Egypta, vezmu si s sebou... (řeknu jednu věc, další to zopakuje a přidá další...).
- Udělat hostinu (svačinu) s macesy (nekvašeným chlebem), příp. s hořkými bylinami (pampelišky, rukola aj.).
- Vyrobit chlebové placky (bez kvásku).
- Prohlédněte si kalendář církevního roku. Pesachová hostina, která připomíná poslední večeři v Egyptě, je o Velikonocích. Které další církevní svátky známe, kde je v kalendáři zakreslíme (Advent, Vánoce, postní doba, Velikonoce, Svatodušní svátky, Nanebevstoupení, Díkčinění, svátek reformace)? Co je pro ně typické? Pro křesťany je svátkem každá neděle, kdy se připomíná Ježíšovo vzkříšení.
- Prohlédnout si s dětmi obrázky ze sederové večeře v knize *Lidé Bible*, str. 48.

Pro starší děti

- O Hospodinu v Bibli nejvýstižněji mluví jeho činy. Ty jsou vyjádřeny slovesy. Vezměte velký papír a na něj společně pište, co všechno Pán Bůh dělá. Vyvádí (z otroctví, z Egypta), tvoří, mluví, volá, zachraňuje.

- Přečtete Žalm 136, můžete např. responsoricky (část dětí 1. polovinu verše, část dětí druhou (refrén) jako odpověď). Jsou zde ještě nějaká slovesa, která jste předtím nenapsali?
- Víte, co znamená slovo „exodus“ (řecky vyjití)? O co jde? Kde se v Bibli o exodu píše, jak se kniha Exodus v naší Bibli nazývá jinak, kde ji najdete? (2. Mojžíšova)
- Co připomínají židovské Velikonoce? Můžete si přečíst Ex 12,21–28.
- Vyvedení z Egypta je základní židovskou zkušeností, která se každoročně připomíná, zpřítomňuje právě o Velikonocích. Vždycky znovu vstupujeme do příběhu o Bohu, který vysvobozuje. Ujišťujeme se tak, že nás taky vysvobodí.
- Proč je dobré se k takové události vracet?
- Najděte si např. píseň Tvá svoboda (Svítá 344). Kde asi taková píseň vznikla? Proč?
- Jak souvisí židovské Velikonoce s křesťanskými?
- Obrázek (symbol) beránka — co připomíná? Ježíš jako Beránek v písních: projděte si pašijové písně v Evangelickém zpěvníku (308–332) a všimněte si, kolikrát se tam zpívá o Beránku (např. 318, 319, 322, 331).

Přesah

(Některé podněty jsou z katechetické přípravy Pozvání na cestu.)

- Připomeňte některá biblická místa, která zmiňují vyvedení z Egypta (žalmy, knihy výpravné i prorocké).
- V kterých zemích asi mezi křesťany vyznívá příběh o vyvedení z Egypta nejpůsobivěji? Tam, kde: jsou křesťané v postavení spokojených občanů — patří k chudým — tvoří uznávanou elitu společnosti — jsou pronásledováni — nevidí možnost, jak změnit těžké životní podmínky.
- Víte, z kterých zemí dnes lidé utíkají před nelidskými poměry? Víte, kde se ve vašem okolí nalézá uprchlický tábor?
- Jaký je rozdíl mezi poutníkem, uprchlíkem a turistou?
- Je pro vás symbol poutníka: něčím neznámým — nepříjemným — málo svátečním — nedůstojným? Znáte nějaké příběhy, kde lidé putují z místa na místo?
- Zkuste najít kladné rysy poutníka: objevuje nové, není svázaný poměry, překračuje zvyklosti domorodců, nese zvěst o přicházející budoucnosti, zná různé lidi, různé tradice, váží si každé chvíle setkání, očekává, je vděčný, nebere nic se samozřejmostí, aj.)

Úryvek z knihy Červená stuha (o slavení pesachu v Terezínském ghettu)

„Večer se nemůžu dočkat, až se maminka a všichni ostatní sejdou u stolu. Jsou po těžké práci tak unaveni, že mi nedovlí mluvit, alespoň dokud mě všichni nepolíbí a neobejmou na uvítanou.

„Co je to za tajemství? Co je to za tajné překvapení?“ ptám se nedočkavě.

„Řekněte! Řekněte!“

A tancuju kolem nich, dokud mě teta Fischgruntová nechytí.

Chvíli stojím bez hnutí, než teta Kamila rozhodne: „Už jí to musíme říct.“

Všechny se na sebe dívají, trochu v rozpacích.

Teta Kamila začne vyprávět: „Před mnoha a mnoha lety jsme byli otroci a žili jsme v zemi zvané Egypt.“

„To jako dnes?“ ptám se.

Ostatní přikyvuji teta Kamila pokračuje:

„Byl tam krutý vládce, který nenáviděl Židy.“

„To byl Hitler!“ vykřikla jsem.

„Ne, byl to faraon a choval se k Židům tak špatně, že jediné, co si všichni přáli, bylo odejít a jít do vlastní země.“

Maminka mě objímá a mně je najednou u ní na klíně tak teplounko, že usínám. Hlas tety Kamily přichází jakoby z dálky. „A proto slavíme svátek Pesach. Ale nacistům se to nelíbí, a tak ho musíme slavit tajně.“

Máte-li tuto knihu, ptejte ji s dťmi teba celou. tení mžete spojit například s jedním maces? a hoých bylin.

Liturgie

Písně

Svítá: 135 — K svobodě je dlouhé putování; 288 — Ježek Mojžíš jednou lidu svému

Biblický text k zapamatování

Chválu vzdejte Hospodinu, protože je dobrý, jeho milosrdenství je v??né. Ranil Egypt v jeho prvorozených, jeho milosrdenství je v??né.

A vyvedl Izraele z jeho st?edu, jeho milosrdenství je v??né. (Žalm 136,1.10–11)

(Můžeme s dětmi říkat responsoricky — viz oddíl Pro starší d?ti.)

Modlitba

Pane Bože,

ty jsi vyvedl z Egypta svoje lidi, kteří tam byli otroky. Vysvobodil jsi je. Tvoje milosrdenství je v??né.

Taky nás máš rád a pomáháš nám. D?kujeme ti za to. Tvoje milosrdenství je v??né.

Prosíme t? za lidi, kteří jsou n??ím sev?ení jako otroci, nem?žou z toho ven. Prosíme t? za lidi, které svírá nemoc, strach, smutek. Dej jim zdraví, radost, nad?ji. Tvoje milosrdenství je v??né.

Prosíme t? za lidi, kteří otro?í, musí d?lat n?co, co necht?jí. Vysvobo? je. Tvoje milosrdenství je v??né.

(Tvoje milosrdenství je v??né... mohou děti říkat jako odpověď.)

Cílová skupina

[Školní](#)

[Předškolní](#)

Katechetické cykly

[Církevní rok](#)

Biblický odkaz (kat)

[Exodus 12,1–36](#)